

2011

Nr: 1

BUDKAFLE

FÖR

HÅBO KULTUR- OCH HEMBYGDSFÖRENING

Museets öppettider:

Lördag-söndag under juni-augusti kl.11.00-15.00

Grupper hela året. Ring 0171/51441 för bokning

Ordförande har ordet	Sidan 2
Året som gått – museiverksamheten	Sidan 2
Carl Gustaf Wrangel <i>Vem var det?</i>	Sidan 3
Carl Gustaf Wrangels <i>Europeiska underrättelsetjänst</i>	Sidan 4
Projektet Fridegård och Statarna	Sidan 5
Torpinventeringen	Sidan 6
Mediagruppen har ordet	Sidan 7
Släktforskning	Sidan 7
Vårens program	Sidan 8

KALLELSE TILL ORDINARIE ÅRSMÖTE

MÅNDAGEN 28 MARS KL 19.00

I FÖRENINGARNAS HUS VID CENTRUMRONDELLEN

ORDFÖRANDE HAR ORDET...

Först ett tack till alla medlemmar för allt frivilligarbete som utförts under det gångna året! Av delområdenas och styrelsens årsberättelser framgår att vi sannerligen inte legat på sofflocket. Till den verksamheten skall ju också läggas allt som gjordes för att ro sommarteatern och det återstående arbetet på museitomten till en framgång. Allt sammantaget blir till en imponerande arbetsinsats. Vi blir alla äldre och en höjd medelålder oroar något. Glädjande många nya medlemmar under året lovar dock gott för framtiden.

Arbetsuppgifter av skilda slag finns och några passar säkert Dig. På årsmötet eller på annat sätt är Du välkommen att ta kontakt med ansvarig för något eller några delområden. Så här är vår verksamhet uppdelad: Fridegård-Statarmuseet med Brunnstautställningen, Torpinventeringen, Släktforskarna, Mediagruppen (Budkaflen och hemsidan) Lokalen Knarrbacken och Programgruppen (föreläsningar, arrangemang som Konsertkarusellen mm).

Vi ses och hörs!

Välkommen till årsmötet och till ett nytt verksamhetsår!

Hans Söder

Styrelsens ordförande

ÅRET SOM GÅTT – MUSEIVERKSAMHETEN

Vi fick ingen ökning av antalet besökare år 2010. Som tidigare år var museet i Övergran öppet alla lördagar och söndagar perioden juni – augusti. Grupper kan besöka oss hela året. Spontanbesöken under sommaren är för få. Bland besökande grupper kan nämnas LAG-gruppen (Leaderområdets styrelse) och flera grupper som en uppföljare på årets sommarteatert. Som tidigare år var museet också öppet på Bygdegårdsföreningens hembygdsdag och vid ett tillfälle i samband med en gudstjänst vid museet. Vid museet genomfördes också tillsammans med POM (Programmet för Odlad Mångfald) en rosinventering.

Det är riktigt glädjande att kunna rapportera att Aase Fridegård nu är en av våra museivärdar. Vid gruppbesöken nu guiderutiner som gör att vi bemannar med endast en guide också när ett helt bussgäng besöker oss.

Vi har under året fått många gåvor och dessa tillsammans med vad som redan finns planerar vi att kunna använda på ”Theodors skulle” i Brunnsta. Slöjdställningen i museet övervåning kommer att kompletteras med lån från Häggeby skolmuseum och bildutställningen ersätts med bilder och föremål från sommarteatern. En utvecklingsplan har presenterats för styrelsen. Några punkter i den är redan genomförda. Vi har t.ex. öppnat ett miniantikvariat ”Antikvariat Fride” med i huvudsak skänkta böcker som vi säljer.

Med genomfört projekt Fridegård och statarna öppnar sig nu nya möjligheter att få vårt lilla museum än mera besöksvärt för en grupp eller för ett spontanstopp av förbipasserande nu också med tillgång till cafébord och stolar och en kaffetår.

Här finns möjlighet att som värd/guide få spännande arbetsuppgifter och att få möta många spännande besökare.

Hans Söder

Delområdesansvarig

CARL GUSTAF WRANGEL – VEM VAR DET?

Efternamn	Wrangel
Förnamn	<u>Carl</u> Gustaf
Född	1613-12-05 i Skoklosters gamla slott (Gamla Stenhuset) som son till Herman Wrangel i dennes äktenskap med Margareta Grip.
Död	1676-06-24 på slottet Spyker (Rügen).
Studier	bl.a universitetet i Leiden.
Språkkunskaper	goda (flytande svenska, tyska, franska, förstod ytterligare ett antal moderna språk, särskilt holländska). Kunde latin men läste det inte gärna.
Civilstånd	sedan 1640 gift med Anna Margareta von Haugwitz född i Calbe an der Saale i Tyskland 1622, död i Stockholm 1673. De hade tillsammans 11 barn.
Militärtjänst	mer än hälften (1631-1648) av trettioåriga kriget krig i Polen och Danmark 1655-1660 belägring av Bremen krig mot Brandenburg 1674-1676
Yrken	krigare bl.a fältmarskalk statstjänsteman, greve, medlem i svenska regeringen (riksamiral, senare riksmarsk) generalguvernör i svenska Pommern universitetskansler för det där belägna Greifswaldsuniversitetet godsägare, gods i Pommern, egentliga Sverige, Finland, Balticum
Hobbies	slottsbyggen, jakt, svarvning; samlare av konst och konsthantverk, bössor och böcker m.m
Trosuppfattning	luthersk (men med förståelse för ekumeniska strävanden)
Adresser i krigstid	många fältläger i Tyskland, Polen, Böhmen, Danmark
Adresser i fredstid	Stettin, Pommern (statligt stadspalats) Wolgast, Pommern (statligt slott och fästning) Spyker, (Rügen), Pommern (privat lantslott) Wrangelsburg, Pommern (privat lantslott) Stralsund, Pommern (privat stadspalats) Bremervörde, Niedersachsen (fästning och slott) under besök i Hamburg: världshuset ”Prinsen av Oranien” Riddarholmen, Stockholm (privat stadspalats) Skokloster (privat lantslott)

Skoklosters gamla slottet där Karl Gustaf Wrangel är född

Skokloster slott från sjösidan

CARL GUSTAF WRANGELS EUROPEISKA UNDERRÄTTELSETJÄNST

Egentligen går det inte att skilja på ”yrke och hobbies” hos en man som Carl Gustaf Wrangel. Han var en man som alltid levde på en europeisk teaterscen, där han spelade roller, som skulle demonstrera hans egen och den nya svenska stormaktens makt och ära. Detta var ingenting originellt för just honom. Många högadliga politiker, krigare och jordägare utförde samma sorts rollspel. Dessa roller måste förenas med kulturmagnatens. En man i hans sociala position skulle ha gjort bort sig om han inte var allsidigt orienterad om konst, litteratur och vetenskap.

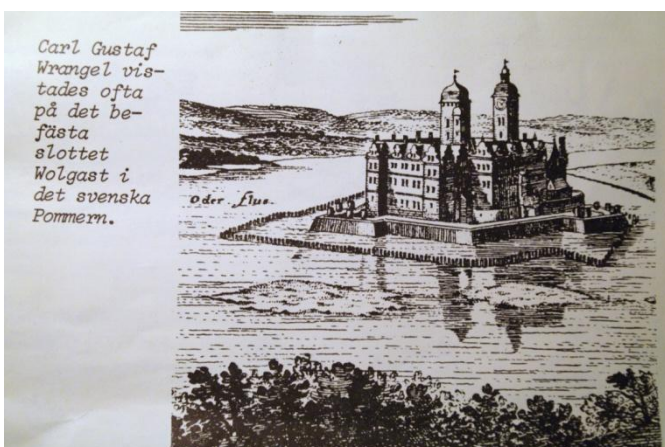
Ingen är omedveten om att Wrangels ceremoniella lyxliv utspelades högt ovanför hans pommerska lantarbetares verklighet och över den tyska, polska och danska civilbefolkningens lidande under krigen. Men den sidan av Wrangels historia kräver sin särskilda skildring.

Idag är Skoklosters slott det bäst bevarade monumentet över Carl Gustaf Wrangel. Men hans representationsmiljö omfattade mycket mer än det nybyggda Skokloster. Hjärtpunkten i ”Wrangelriket” låg inte i det egentliga Sverige utan i Nordtyskland, i den del av Pommern som då tillhörde Sverige. Där hade han sitt viktigaste civila yrke att vara generalguvernör. Som sådan uppträdde han som en tysk småfurste. Han visade en betydande självständighet i förhållande till den svenska centralregeringen, i vilken han samtidigt ingick som riksamiral och senare som riksmarsk. I Pommern disponerade han ståtliga slott i Stettin (Szczecin) och Wolgast. Som universitetskansler hade han nära kontakt med lärda professorer vid den svenska Pommerns universitet, som låg i Greifswald.

För att kunna agera i alla sina roller behövde Wrangel information. Han måste ständigt i detalj känna till främmande makters militära och ekonomiska förhållanden. Därför byggde han upp en egen underrättelsetjänst. I centrum stod han själv med hjälp av ett kansli och skickliga sekreterare. Eftersom han ofta flyttade med sin familj och sitt hov mellan sina många slott följde också kansliet med honom på resorna. Kring detta centrum byggde han upp ett informationsnät som väl täckte in hela det centrala Europa och indirekt också delar av den övriga världen. Nyhetsagenter, diplomater, köpmän och många andra sände ständigt nyheter till honom – politiska, ekonomiska och kulturella. Genom dessa kontaktmän köpte han också en mängd varor, från taktegel till böcker, för att bygga upp och smycka sina representationsmiljöer i Pommern och Sverige.

Wrangels verksamhet utgör en del av en omfattande historisk process, som handlar om hur den svenska stormakten infogas i en europeisk kulturgemenskap.

Vissa europeiska städer var särskilt viktiga i Wrangels kontaktnät. I Sydtykland var NÜRNBERG ett viktigt nyhetscentrum. Därifrån köpte Wrangel mycket av sitt sydtyska konsthantverk, ofta tillverkat i AUGSBURG. I FRANKFURT AM MAIN utnyttjade han sina kontakter med ett stort handels- och förlagshus. Nästan all information mellan Sverige och övriga Europa passerade HAMBURG. Ingen i Wrangels ställning kunde undvika kontakter med den nya ekonomiska stormakten Holland, särskilt AMSTERDAM och HAAG. Underrättelser om en annan växande sjömacht, England fick Wrangel från LONDON. Dessutom strömmade nyheter in från bl.a. Köpenhamn, Danzig (Gdånsk), Warszawa och Zürich.

Artikeln är tagen ur CARL GUSTAF WRANGEL
– nyhetsjägare och kulturkonsument
Av Arne Losman

PROJEKTET FRIDEGÅRD OCH STATARNA

Från slutrapporten för projekt Fridegård och Statarna har vi saxat följande ur sammanfattningen.

Årets sommarteatrar på Biskops-Arnö, en del i vårt projekt, sågs av 2.774 personer. Tjugo föreställningar gavs. Endast femton planerades vid ansökningstillfället med en beräknad publik på 1.500 personer. När ansökan om projektstöd lämnades in vågade vi inte tro på större framgång. I projektet ingår också förbättringsarbeten vid Fridegård-Statarmuseet i Övergran. Markarbetena påbörjades våren 2009 men sådd och plantering kunde inte ske förrän år 2010. Merparten av ideellt arbetad tid 2010 är knutet till sommarteatern. Att marknadsföra museet som ett förändrat besöksmål måste senareläggas. Besökssiffrorna år 2010 har därför inte kunnat förbättras jämfört med föregående år.

Under rubriken arbetstillfällen och nya företag rapporteras bland annat följande.

Tältserveringen i samband med sommarteatern omsatte 180.127 kronor inkl. moms. Företaget, Caluso AB, som drev denna servering är inte nystartat men är en nysatsning genom nya ägare och ändrad verksamhet. Detta blev företagets första större uppdrag och två personer arbetade i sex veckor mer än fulltid för detta. Därutöver ideellt arbetad tid som en förutsättning för att detta skulle kunna genomföras och priserna hållas rimliga i tältserveringen. Bolaget budgeterade 300 portioner av det vi valde att kalla Mälarsallad, lax eller kyckling direkt från grillen. Utfallet blev att 900 portioner serverades. Bolagets inköp skedde till stor del på hemmaplan. Ett trettioal grupper kom i chartrade bussar och de bussbolag som anlätades var i huvudsak landsbygdsföretag i vårt län.

Under rubriken Spridning av projektets resultat rapporteras följande.

De sex nyproducerade kortpjäserna utgör den sista delen i projektet. Skolorna i Enköping och Håbo, i första hand, får en puff skriftligt om möjligheten att använda vårt material i undervisningen. Också i medlemsbladet för Jan Fridegårdssällskapet får vi utrymme för att informera om möjligheten med kortpjäserna förutom att vi naturligtvis själva vill använda dem vid gruppbesök eller vid andra tillfällen vid Fridegård – Statarmuseet. JF-sällskapet har drygt 100 medlemmar spridda över Sverige och här ingår också Ivar-Lo sällskapet, Sällskapet Moas Vänner samt Statarmuseet i Skåne.

Under rubriken slutsats och rekommendationer rapporteras följande.

Projekt Fridegård och statarna har varit resurskrävande. Det ideella arbetet kunde dock fördelas på två kalenderår. Föreningen förfogar inte över några kansliresurser vilket hade underlättat marknadsföringsarbetet och den ekonomiska redovisningen. Utan samarbetet med Nordens Folkhögskola Biskops-Arnö och utan en arvoderad producent för teaterdelen hade åtagandet blivit för stort för projektägaren Håbo kultur och hembygdsförening.

Men nu kan vi glädja oss över ett – menar vi – väl genomfört projekt där resultatet blivit ett väsentligt höjt goodwill-värde och materiella tillgångar vid museet som ger möjlighet att arbeta vidare mot en ökad besöksfrekvens i Fridegård - Statarmuseet i Övergran.

Koppartorp som låg i Kalmarnäs o Loddersta rote omnämns första gången 1751 i husförhören.

År 1848-1868 bodde fd dragonen statorparen Carl Persson Bergman med hustrun Lovisa Carlsdotter och deras barn Carl Gustaf, Johan August, Claes Otto, Lovisa Christina, Frans Oskar.

1886 och fram till början av 1900-talet bodde arbetaren Anders Johansson och hustrun Emilia Hagberg

Torpinventeringen

Inventeringen går framåt enligt våra planer. För närvarande håller vi på i Kalmar socken, även om vintervädret gör att vi nu ägnar oss åt dokumentation av tidigare arbete.

Vi har också inlett ett samarbete med andra kulturföreningar i kommunen som vi kommer att träffa den 27 januari.

Vi har också varit i kontakt med Länsforskningsrådet i Uppsala län för att få en bedömning av vårt arbete.

Bo Hammarström

Global Percussion Network

Kommer till Bålsta Lördagen den 12 mars kl. 16.00

Vår förening ansvarar för och får inkomsterna från Konsertkarusellen **lördagen den 12 mars** kl 16.00

Bildningscentrum Jan Fridegård

Global Percussion Network

En annorlunda trio med fart och fläkt som bygger upp sina låtar ungefär som en jazzgrupp. GPN spelar till största delen på de melodiska slagverken marimba, vibrafon, xylofon, men också på gongar och cymbaler i varierande storlekar, samt olika trummor. En fröjd för både öga och öra.

Förköp på Söders 80 kronor

Kvarvarande i entrén 100 kronor

VERKSAMHETSBERÄTTELSE OCH PLAN FÖR 2010 OCH 2011 FRÅN MEDIAGRUPPEN

Året som gått gick alldeles för fort och vi hann med alldeles för lite, som vanligt.

Under 2010 upptog en alldeles för stor del av tiden av Leaderprojektet med sommarteatern. Det fick till följd av att både ork och tid inte riktigt räckte till med de som från årets början var planerat i mediagruppen.

Vilket då? Frågar sig nog många. Jo min planering var att dels försöka få in så mycket material som möjligt från de andra delområden inom föreningen för att publicera detta på hemsidan, dels att försöka öka antalet besökare genom att tydligare och snabbare informera om vad som kommer att hända med olika aktiviteter inom föreningen.

Detta lyckades vi inte med alls. Dels så hade föreningen inte så speciellt mycket aktiviteter utöver Leaderprojektet att erbjuda, dels så kom det inte in speciellt mycket inslag utifrån och jag personligen hade på grund av vissa andra åtaganden inte tid med att försöka leta efter vad som händer och vad som har hänt, när ingen annan informerar mig om det. Alltså, inget eller i bästa fall något mycket lite hände under 2010 på hemsidan.

Men

För 2011 är planerna större.

Hemsidan kommer att layoutmässigt göras om så varje delområde får mer plats för att informera medlemmarna om vad just deras område har för aktiviteter.

- Hemsidan kommer såsom under 2010 att vara först ute med nya nummer av Budkafeln vid varje utgivning.
- Hemsidan kommer att fortlöpande hålla medlemmarna underrättade om hur torpgruppen arbetar och hur långt planerna på en bok fortskrider samt vilka som sponsrar oss.
- Hemsidan kommer att ge styrelsen en egen kommunikationsmöjlighet för snabb och intern kommunikation.
- Hemsidan kommer att fortlöpande informera om styrelsen arbete och inför årsmötet även valberedningens arbete med ny styrelse.
- Hemsidan kommer också att arbeta för att vårt material som finns på olika platser och tillhör föreningen skall dokumenteras och läggas upp i en sökbar databas som kan nås via hemsidan.
- Hemsidan skall försöka utveckla en metod att visa information om tex Fridegårdsmuseet på video.
- Hemsidan har som mål att öka besöken på hemsidan med 100 % jämfört med 2010. Till cirka 275 besök per månad i genomsnitt. (1437 stycken under 2010) det innebär cirka 10 besökare per dag under hela året.
- Hemsidan kommer också att försöka aktivera Er medlemmar till olika uppdrag, så titta efter på www.kultur-historia.se dagligen så dels ökar vi upp besökartalen och dels så kommer ni att kunna delta i olika saker.

Ni ser att målsättningen inte är låg, ge oss bara möjlighet att förverkliga den.

Webmaster, Lars Johansson, lars.johansson@kultur-historia.se

Lars Johansson

Delområdesansvarig

SLÄKTFORSKNING

Du som vill veta vem och hur Din släkt levde på 1700-1800-talet.

Nu har du möjlighet att få hjälp av erfarna släktforskare varannan torsdag jämn vecka med början 27 januari kl.19.00 vid knarrbacken. Har Du förhinder kom vid nästa tillfälle.

Kjell Sandell

Delområdesansvarig

Ett tips!

Har Du någon gång funderat över hur arkeologerna arbetar och vad fynden kan berätta?

Den 2 mars startar en studiecirkel som presenterar sig som ”en lättsam orientering i arkeologiska begrepp och metoder”.

Plats Biskops-Arnö, lärare Håkan Tegnestål, avgift 300 kr som är materialkostnad per deltagare.

Jag har uppgifter om kursinnehåll mm. Ring mig, Hans 51441, så får Du veta mera om den planerade studiecirkeln som genomförs i inspirerande historisk miljö.

VÅRENS PROGRAM

Onsdag 9 februari i Lars Hårdsalen kl 19 – 21

Sten Bergström kommer att tala om *Våra kyrkor som kulturarv*

Lördagen den 12 mars kl. 16.00 kommer Konsertkarusellen till Bildningscentrum Jan Fridegård
Global Percussion Network

En annorlunda trio med fart och fläkt som bygger upp sina låtar ungefär som en jazzgrupp. GPN spelar till största delen på de melodiska slagverken marimba, vibrafon, xylofon, men också på gongar och cymbaler i varierande storlekar, samt olika trummor. En fröjd för både öga och öra.

Förköp på Söders 80 kronor

Kvarvarande i entrén 100 kronor

Tisdagen 5 april Studiebesök på Gyproc

Vi får en visning men gruppen får inte vara större än 8 personer. Flera grupper kan komma. Vi behöver en anmälan så att vi kan göra gruppindelning.

Anmäl till Ingalill Westman tel 51310 alt ingalillowestman@hotmail.com

Maj utflykt med Torpargänget lördagen 21 maj föränmälan till Hans Söderholm

tel . 0171-54595 alt. hans_soderholm@bredband.net mer information Se nästa Budkafle

Medlemsavgiften för 2011

- Familj 150 kr
- Enskild 125 kr
- Sätts in på Postgiro 232331-9

Håbo Kultur- och Hembygdsförenings styrelseledamöter 2010

Namn	Mailadress	Telefonnummer
Ordförande	hans.soder@home.se	0171-51441
Hans Söder	vald till årsmötet 2011	-
Vice ordförande:	-	
Kassör	gg.lofgren@bktv.nu	0171-506 59
Gunnar Löfgren	vald till årsmötet 2012	
Sekreterare:	gerd@rosendalekonomi.se	
Gerd Dalersjö	vald till årsmötet 2011	070-5201094